

Autor: Mařík Ondřej narozen 20.4. 2001
Biskupské gymnázium Hradec Králové

Odpovědnost v čase pandemie aneb fraška o dvou dějstvích

Inspirováno dvěma rozdílnými, ale skutečnými, událostmi.

Postavy

Havel Václav – etika odpovědnosti

Kant Immanuel – etika povinností

Gonzaga Alois – zjednodušená etika milosrdenství a sebeobětování

Abélard Petr – sobec, logik

Platón – etika ctností

Cajt – policista

První dějství

Malý městský byt. Jsou tu Havel, Kant, Gonzaga, Abélard a Platón. Přichází cajt a provádí pravidelnou prohlídku bytu. Vyzývá jména, každý odpoví: „Zde!!!“, a kontroluje roušky. V přítomnosti cajta všichni řvou.

Cajt: Havel Václav?! Zde!!!

Cajt: Kant Immanuel?! Zde!!!

Cajt: Gonzaga Alois?! Zde!!!

Cajt: Abélard Petr?! Zde!!!

Cajt: Platón?! Zde!!!

Cajt: Všichni jsou přítomni, roušky odpovídají normě. V pořádku.

Cajt odchází.

Havel: Skoro jako v lágru, že?

Platón: Nejsem si jistý, ale Sokrates by věděl...

Kant: Ale kdepak, je to přece jeho povinnost kontrolovat všechny byty pořád dokola, a tudíž mravně zcela v pořádku.

Platón: Navíc Sokrates by vzhledem k situaci ta opatření určitě považoval za moudrá a spravedlivá...

Gonzaga se probouzí ze zamyšlení a vpadá do diskuse.

Gonzaga: Snad důstojná a spravedlivá. To mi připomíná, že bychom měli za korona virovou epidemii odsloužit mši.

Kant: To bohužel nepřichází v úvahu, neboť je naší povinností se držet nařízení, které náboženské obřady v době epidemie zakazuje.

Gonzaga: Och, tak snad bychom mohli jít alespoň ošetřovat nemocné...

Kant: Nelze.

Gonzaga: ...obvázat jim rány...

Kant: Zakazuje se!

Gonzaga: ...pohládit je po tváři...

Kant: Zapovězeno!

Gonzaga: ...dát jim trochu útěchy...

Kant: Tak dost! Tohle už známe! Uděláte to jako tehdy v 16. století, nikomu nepomůžete, nakazíte se a umřete! Akorát dnes můžete svou nerozvážností nakazit spoustu dalších. Například nás.

Havel: Je mi líto Aloisi, ale souhlasím s Immanuelem. Zkušenost ukazuje, že není moudré tě pouštět mezi nemocné. Můžeš se za ně modlit.

Od té chvíle Gonzaga opět zmlkne, klekne si v rohu místnosti, sepne ruce a beze slova a se zavřenými víčky se pohrouží v modlitbách.

Havel: Snad se neurazil.

Kant: Neberte si to tak. Nezapomeňte, že je to jezuita a jediný světec mezi námi. Za nás jsme ten řád zrušili, a to byste viděl ten klid.¹

Havel: Bez obav. My to zrušili všechno. Plošně a efektivně. Trochu mi to připomíná dnešek. Tehdy se sice do obchodů mohlo, ale stejně v nich nic nebylo, a stejně jako dneska, když jste vylezl z baráku, tak vás sebrali.

Abélard, dosud stojící poněkud stranou, poprvé vstupuje do diskuse. Ostatní jsou trochu překvapeni, ale hltají každé slovo. Abélarda si na rozdíl od Gonzagy velmi váží.

¹ Jezuitský řád byl zrušený v letech 1773–1814, což byla doba francouzské revoluce a napoleonských válek. Pozn. autora snažícího se vysvětlit svůj těžko pochopitelný vtip.

Abélard: Ale kdybyste vylezl, nikoho nepotkal a včas se zase vrátil, abyste stihl další bytovou prohlídku, tak by vás nikdo nesebral. Víte, rád bych zase viděl svou žačku Heloisu, nemáme dobraného Aristotela a já se snažím být ve svém učení důsledný.

Kant: Bohužel je ale povoleno vycházet pouze za účelem nezbytného nákupu potravin, či do momentálně nutných zaměstnání, mezi něž učitelství nepatří. Nutné je zdravotnictví, potravinářství a policejní ochrana.

Abélard: Nicméně, rád bych ji viděl.

Platón: To by ale Sokrates neoznačil za moudré. Můžete ji to doučit až karanténa skončí. To pro ni nebude taková újma. Navíc vy se svým vyhlášeným učitelským umem přijdete na to, jak dostat své důslednosti, aniž byste porušil zásady kolegy Kanta. Nebudeme se přece hádati, to by Sokrates jistě označil za nespravedlivé.

Gonzaga zbystří a připojuje se k diskutujícím.

Gonzaga: Panu Abélardovi však jistě jde o něco víc, že?

Abélard zrudne a vyhne se Gonzagovu pohledu, leká se a je udiven. Gonzaga pokračuje.

Gonzaga: Cítím, že chce své žačce přinést něco křesťanské útěchy. Jemná duše je jistě strachy bez sebe v této neutěšené době. Měli bychom jí podobným vyjít vstříc a dostat své víry. Jsme snad všichni křesťané, ne?

Nikdo nebere jeho slova vážně a vlastně ho ani neposlouchají. Abélard se po prvních větách uklidní a po poslední větě se Platón nenápadně dívá jiným směrem a píská si. Havel se celou dobu pobaveně usmívá. Nikdo necítí potřebu reagovat až nakonec Havel prohodí sarkasticky:

Havel: Měli bychom vyjít ven a být svatořečení, že?

Gonzaga se urazí a v rohu vkleče pokračuje v modlitbách.

Abélard: Víte, nemusíme být až tak úzkoprsí. Už jsem si to vše logicky prošel a proběhne to bez komplikací. Bytová prohlídka se koná každý den ráno v šest hodin, v poledne a večer v osm hodin. V noci jsou dveře domu zamčeny, takže nejvhodnější doba je odpoledne mezi polednem a večerní prohlídkou. Za osm hodin dokáží dojít i dál než jen k Heloise a zpět, takže budu mít čas i na případné ukrývání před lidmi, kteří by po mně mohli chtít důvod mého cestování. Nikoho kromě Heloisy nepotkám a nenakazím se. Navíc v době epidemie se lidé sobě navzájem vyhýbají obloukem.

Kant: Tedy, máte to naplánované, ale uvědomujete si, že kdyby takto uvažoval každý, tak je situace zcela jiná? Musíme ctít zákon.

Platón: Sokrates by takový čin zavrhl. Nemá nic společného se statečností. Je to jen úskok a podvod rodné polis i jejích zákonů.

Havel: Opravdu hodláte takto porušovat zásady těchto pánů jen kvůli doučování mladé žačky?

Abélard znejistí, ale pak s povzdechem praví. Gonzaga se přestává modlit a nenápadně naslouchá.

Abélard: Nebudu více zapírat. Mezi mnou a Heloisou byl vzburzen vroucí cit a toto odloučení pro mne znamená nevýslovnou trýzeň. Nyní již snad chápete, proč tak naléhám na naše shledání.

Kant: (*S uchechtnutím*) Povedený mnich!

Platón: Tak odtud vítr fouká!

Havel: To bych do vás neřekl.

Abélard: Pánové, pravděpodobnost, že tato událost někoho z nás jakkoli postihne, je minimální. Uvažujte logicky. Tak jako já se nikdo chovat nebude. Všichni jsou zalezlí. Uznávám, že je to poněkud sobecké, ale jistě chápete, že nemohu jinak.

Kant: Ale tady jde o princip. Neměl byste v žádném případě porušovat zákon.

Havel: Měl byste uvažovat trochu odpovědněji. Je to pro vás jistě výzva dostat tomuto závazku ke světu, ale chcete-li jednat správně, musíte odpovědět dodržením těchto opatření. Kvůli světu.

V tu ránu do hovoru přispěje Gonzaga.

Gonzaga: Pánové, tak přejte trochu tomu krásnému citu. Láska je přeci naplněním našeho života. Měli bychom toho tady nechat a jít ošetřovat nemocné. Čert vem ta nařízení, jež nám zakazují projevit lásku k bližnímu!

Abélard: Aloisi, cením si tvé podpory, ale mohl bys nás prosím nechat? Právě kolegům vysvětluji, že nemocným se hodlám vyhnout, takže není důvod k obavám.

Již potřetí uražený Alois se odebrává k modlitbě, ale tentokrát do rohu blíže ke dveřím.

Havel: Zkuste si prosím uvědomit, že jste součástí světa, ke kterému máte závazek. Měl byste se chovat tak, jak by se měli chovat všichni lidé.

Platón: Podle moudrosti.

Kant: A podle zákona.

Abélard: Ale v mé situaci by měli všichni lidé jednat jako já. Heloisa je totiž těhotná a její strýc a opatrovník Fulbert si myslí, že se o ni nechci starat a vyhýbám se otcovské povinnosti. Jsem odpovědný vůči Heloise a povinován se postarat o své dítě. V tom byste mi mohli dát za pravdu.

Všichni užasnou.

Platón: Ó plode přílišné neumírněnosti!

Gonzaga: Plemeno hříšné! Sodoma Gomora! Jdu vám vymodlit nezasloužené boží milosrdenství.

Kant: Zákon už byl porušen. Vám není pomoci.

Havel: Takže pán je kanec. Nemám, co dodat.

V tom do bytu vpadne cajt a opakuje se úvodní scéna.

Cajt: Havel Václav?! Zde!!!

Cajt: Kant Immanuel?! Zde!!!

Cajt: Gonzaga Alois?! Zde!!!

Cajt: Abélard Petr?! Zde!!!

Cajt: Platón?! Zde!!!

Cajt: Všichni jsou přítomni, roušky odpovídají normě. V pořádku.

Cajt odchází.

Konec prvního dějství.

Druhé dějství

Ten samý byt. Jsou tu Havel, Kant, Gonzaga, Platón. Všichni kromě Gonzagy klidně sedí. Gonzaga klečí v rohu blíže ke dveřím a modlí se.

Havel: Tak přece odešel, co?

Platón: Ano, prý jde rovnou za tím Fulbertem, aby mu vysvětlil, že se otcovské odpovědnosti nevyhýbá. Nejspíš to považuje za statečnost. Sokrates by však nikdy...

Kant ho přerušuje.

Kant: Je pravdou, že tím porušuje zákon, ale nejsem si zcela jistý, zda je správné, abychom ho zadržovali.

Havel: Taktéž bych nepoužil násilí, i kdybych byl u toho. Zrovna jsem si šel zakouřit.

Kant: A já si zrovna odskočil.

Platón: Já tu byl, ale co bych s ním zmohl. Asi víte, že jsem z vás nejstarší.

Havel: Jistě. Nikdo to po vás nechce. Ale mám trochu obavy z toho, co řekneme, pokud nám sem vtrhne prohlídka a on tu nebude. Něco ho může zdržet.

Kant: Pravda, už má jen dvě hodiny a zamilovaní lidé někdy ztrácejí pojem o čase.

Na chvíli se odmlčí, a pak praví.

Kant: A někteří ztrácejí i pojem o prostoru. Aloisi!!!

Gonzaga se mezitím po kolenou propířil ke dveřím, a když otvíral, tak na něj Kant vzkřikl.

Gonzaga: Ale tak přátelé. Vždyť i hříšného pana Abélarda jste nechali. A já mám přítom tak bohulibý úmysl.

Kant: Jít se nakazit, a pak nakazit nás všechny. Skvělé! Ještě, že máte u těch jezuitů tak vymakanou tu poslušnost.

Gonzaga zavírá dveře, ale v tu ránu se hřmotně rozevírají a vypadává z nich Abélard, celý bledý a zakrvavený. Všichni kromě Kanta jsou vyděšení.

Gonzaga: Proboha, co se vám stalo? (jí má se ho ošetřovat)

Havel: Je ta krev vaše?

Platón: Vypadáte jako byste se rval s celou armádou barbarů.

Kant: Ale co se musí nechat, jste tu včas.

Abélard: Je zle přátelé. Fulbertovi lidé mne přepadli a nelidsky zohavili!

Gonzaga: Snad vám nevypálili kacířské znamení?

Havel: Ne, ty troubo. Koukni, kde ta krev je!

Gonzaga: Znásilnili vás!?

Kant: Vykastrovali ho. V jeho době běžná praxe. Nechtěl bych tam žít.

Abélard: (ztěžka oddychuje) Chtěl jsem vše vysvětlit, ale vůbec jsem se k nim nedostal a Heloisu ani neviděl. Ti neznabozi se nezalekli ani korona viru.

Náhle Abélard zakašle. Všichni zmlknou a odstoupí od něj.

Platón: No, tak to je konec.

Zatáhne se opona (nebo se nějak jinak oddělí scény). Za zvuku Malé noční hudby od W.A. Mozarta se změní scéna na nemocniční pokoj s pěti lůžky. Zde leží vedle sebe dosavadní aktéři. Havel kašle a kouří, Kant tiše vzdychá, Gonzaga se nadšeně usmívá a občas plive krev, Abélard nařiká a volá Heloisu, a Platón jako jediný sedí vedle svého lůžka a nijak se neprojevuje. Umírají.

Abélard: Jak se to mohlo stát? Vždyť jsem to tak důkladně promyslel.

Kant: Vy se už laskavě nevyjadřujte. Nebýt vašeho ztřeštěného jednání nikdo z nás by tu neležel.

Havel: Je to trochu jiná forma odcházení, než jsem si představoval, ale budiž.

Gonzaga: Ale no tak bratři v Kristu, umíráme, protože jsme ošetřovali pana Abélarda, a ačkoli je to muž hříšný, cokoli jsme učinili svému bližnímu, Kristu jsme učinili. Čekají nás brány nebe. Jásejte! Radujte se, vesel... *(je přerušen Abélarde, Kantem a Havlem)*

Všichni dohromady: Mlč už!!!

Abélard: Je mi opravdu líto, že jsem na vás takovou hrůzu uvalil, ale aspoň neumíráte tak hanebně zohaveni jako já. Heloisu ani nenechají mne pohřbít.²

Kant: *(již rozčileně)* Kdybys seděl doma na *****, jak jsem ti říkal, tak bys o něj nepřišel!!!

Havel: To je fakt.

Všichni se odmlčí.

Platón: Myslím, že Sokrates by naše jednání označil za nemoudré.

Všichni se vykloní směrem k publiku.

Všichni: Lidé neučení,
možná, že se právě ptáte,
jaké poučení
vzít si z této frašky máte.

Sed'te doma na ****li,
ať pak nejste v ní,
a abyste nemuseli
žít svůj den poslední!

AMEN!!!

² Nakonec Heloisa Abélarda pohřbila a 1164 byla pohřbena do stejného hrobu.